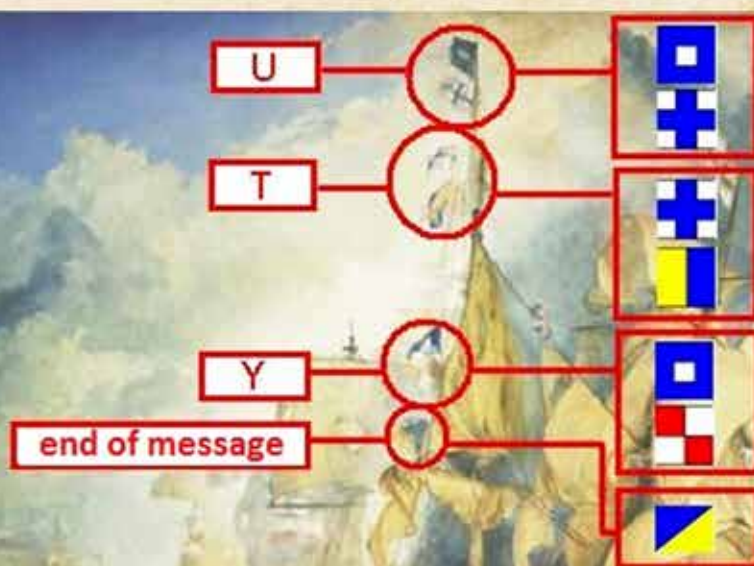

FLAGA

BIULETYN POLSKIEGO TOWARZYSTWA WEKSYLOLOGICZNEGO

- Mało znane sztandary Powstania Listopadowego 1831r.
- Tajny kod flagowy Admiralicji
- Stanisław Żółkiewski i weksylia

Od Redakcji

W dwudziestym siódmym numerze biuletynu prezentujemy artykuły Jacka Jaworskiego „Mało znane sztandary Powstania Listopadowego 1831r.”, Andrzeja Beblowskiego „Tajny kod flagowy Admiralicji”. Natomiast Krzysztof Jasiński, z okazji 400-rocznicy śmierci Wielkiego Hetmana Koronnego Stanisława Żółkiewskiego i uznania roku 2020 „Rokiem Stanisława Żółkiewskiego” prezentuje obrazy i litografie, na których przedstawiony został Hetman i różnego typu weksylia (chorągwie, sztandary czy proporce). Przedstawiamy również wywiad Janka Ciosa z Markiem Kwietniem z okazji 25-lecia flagi miejskiej Zamościa. Krzysztof Jasiński wylicza błędy w książce Magdaleny Rutkowskiej „Atlas flag”. Pięknie wydana publikacja. Niestety zawiera wiele błędnych rysunków flag i informacji o nich. Szczególnie rażąca jest nieznamość autorki proporcji i symboliki polskiej flagi. Zapraszamy również do zapoznania się z weksylogicznymi nowościami wydawniczymi.

Cały czas zachęcamy do odwiedzania naszego profilu na Facebooku:
<https://www.facebook.com/PolskieTowarzystwoWeksylogiczne/?fref=ts>

Zapraszamy do lektury bieżącego numeru.

In the twenty-seventh issue of the bulletin, we present articles by Jacek Jaworski „Lesser-known banners of the November Uprising 1831”, Andrzej Beblowski’s „Secret flag code of the Admiralty”. Furthermore, Krzysztof Jasiński, on the occasion of the 400th anniversary of the death of the Grand Hetman of the Crown Stanislaw Zolkiewski and the recognition of 2020 as the „Year of Stanislaw Zolkiewski”, presents paintings and lithographs depicting Hetman and various types of promissory notes (flags, banners and pennons). We also present Janek Cios’s interview with Marek Kwiecień on the 25th anniversary of Zamosć’s city flag. Moreover, Krzysztof Jasiński lists errors in Magdalena Rutkowska’s book „Atlas of flags”. A beautifully composed publication but unfortunately contains many incorrect flag images and information about them. The author’s lack of knowledge of the proportions and symbols of the Polish flag is particularly blatant. Lastly, we invite you to familiarize yourself with new vexillological publications.

As always we encourage you to visit our Facebook page:
<https://www.facebook.com/PolskieTowarzystwoWeksylogiczne/?fref=ts>

We wish you a nice reading.

Krzysztof Jasiński

Na pierwszej stronie: „Bitwa pod Trafalgarem” obraz olejny na płótnie Josepha Mallorda Williama Turnera (1775-1851) wykonany w latach 1822-1824, o wymiarach 2615x3685 mm, w zbiorach National Maritime Museum, Greenwich, Londyn, przedstawia ostatnie trzy litery kodu sygnałowego na HMS Victory „England expects that every man will do his duty”.

FLAGA
Biuletyn Polskiego
Towarzystwa
Weksylogicznego
ISSN 1509-2429
Numer 27(51) -
listopad-grudzień 2020
Ukazuje się od
stycznia 1999 r.

Redaktor i wydawca
Krzysztof Jasiński
Tłumaczenie tekstów
Karolina Jasińska

Adres redakcji
ul. Gromadzka 4 lok. 23
15-769 Białystok
tel. +48 606 404 672
biuro@weksylogia.pl

**Polskie Towarzystwo
Weksylogiczne**
Rynek Starego Miasta 29/31
00-272 Warszawa
tel. +48 22 844 41 58
+48 606 404 672
biuro@weksylogia.pl

Zarząd Główny PTW
Krzysztof Jasiński
Prezes
Andrzej Beblowski
Wiceprezes
Marek Kwiecień
Wiceprezes
Wojciech Szczerba
Sekretarz Zarządu
Zbigniew Kordula
Skarbnik

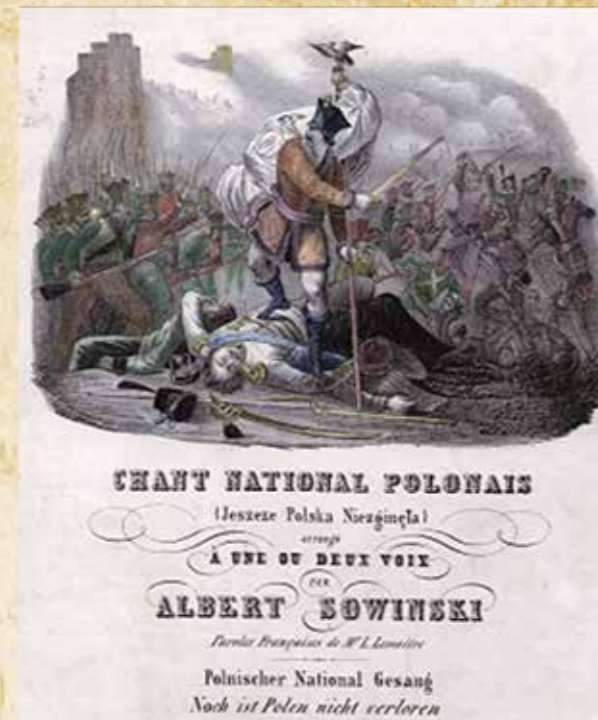
Redakcja nie ponosi
odpowiedzialności za opinie
autorów zawarte w tekstach.
Wszelkie prawa zastrzeżone,
przedruk i kopiowanie
fragmentów lub całości
jedynie za zgodą wydawcy.

MAŁO ZNANE SZTANDARY POWSTANIA LISTOPADOWEGO 1831 R.

Czym jest sztandar wojskowy rozumiał każdy żołnierz i oficer biorący udział w walce. Odbierany był jako symbol pułku, który był dla niego namiastką domu, znakiem pod którym należy skupiać się w wirze walki, oznaka pułkowej tradycji, a także czynnik mobilizujący do bohaterstwa, wzmagający ducha bojowego, a także znak honoru warty poświęcenia własnego życia. Tak też widział rolę sztandaru starożytny chiński strateg Sun Zi: „Bębny i gongi, sztandary i proporce skupiają na siebie oczy i uszy ludzi, aby tworzyli jedność. Wtedy śmiać nie pójdzie do przodu samotnie, tchórz nie cofnie się w tył.”

Fatalny wódz naczelny Wojska Polskiego w okresie Powstania Listopadowego, gen. Jan Skrzynecki podejmował szereg zgubnych dla ostatecznego wyniku powstania decyzji. Faktyczna likwidacja sztandarów pułkowych to tylko jeden z pomniejszych jego błędów. Postąpił tak z irracjonalnej obawy o to by sztandary pułkowe nie stały się trofeum dla nieprzyjaciela, kazał wszystkie złożyć w twierdzy Modlin. Ze strony kunktatorskiego wodza był to wyraz niewiary w możliwość polskiego żołnierza i pomyślnie perspektywy powstania. Tym samym pozbawił żołnierzy najważniejszego znaku, a przedpowstaniowe sztandary wojskowe nie widziały pół bitewnych. Gdy po kapitulacji twierdzy Modlin, gen. Jewgienij Gołowin wkroczył w jej mury, płk Ludwik Zeddeleer znalazł pod podłogą jednego z pomieszczeń 28 nowiutkich chorągwi, które jeszcze w marcu zrobiono dla nowych pułków piechoty, lecz nigdy nie doręczono im.

W sytuacji braku znaków pułkowych zdarzało się, że do ataku prowadził swych podkomendnych z podniesioną szpadą i zatknętą na niej krakuską, kokardą, a nawet ... uprzężą końską. O ile przedpowstaniowe pułki pozostały bez sztandarów, to nowo tworzone przyjmowały swoje własne. W związku z toczącą się w pierwszych tygodniach powstania dyskusją o przyjęciu barw narodowych: białej, czerwono-niebiesko-białej i czerwono-białej, w kwestii sztandarów zapanała różnorodność i występowały wszelkie możliwe wersje. Pojawiły się m.in. sztandary białe lub z białym tłem, nawiązujące do sztandarów króla Sobieskiego spod Wiednia a także do barw kokard wojskowych Księstwa Warszawskiego.

Niemiecki miedzioryt przedstawiający polskiego powstańca z białym sztandarem bojowym.

Biały sztandar Kurpiowskiego batalionu
Mal. Krzysztof Komaniecki

Jednak gdy 6 lutego wojska rosyjskie pod dowództwem feldmarszałka Iwana Dybicza przekroczyły granice Polski, kolor biały na chorągwiach popadł niemal w powszechną niełaskę. Został zaniechany, jako ogólnie przyjęty podczas wojen symbol poddania się. Rzecz w tym, że w odpowiedzi na żądanie Dybicza by na znak pokory, mieszkańcy miast i wsi wychodzili mu naprzeciw z białymi chorągwiami i witali go białymi kokardami, zaczęły się one wydawać czymś wysoce niestosownym, trącić zdradą, wspieraniem kapitulanczej polityki.

Wkraczająca do Polski armia marszałka I. Dybicza żądała od ludności cywilnej witania jej z białymi chorągwiami. Odtąd białe chorągwie, jako symbol kapitulacji, pogrzebały poważne szanse bieleńskie na polską barwę narodową.

Ówczesna gazeta „Nowa Polska” starała się zohydzić biel, opowiadała się za „prawdziwie narodową”, dawniejszą, bo pochodzącą od czasów francuskiej rewolucji, tradycją noszenia trzech kolorów: czerwonego, niebieskiego i białego, kojarzonymi teraz również z tradycją Konfederacji Barskiej. Taki pogląd wyrażała też powstańcza Lewica skupiona wokół Joachima Lelewela, powołując się nie tyle na konfederatów barskich, co na rewolucyjne tradycje Francji.

Nie są znane trójkolorowe sztandary wojskowe używane w tym czasie w Królestwie Polskim lecz już na Litwie gdzie powstanie wybuchło w marcu, „...trójkolorowe chorągwie zawisły na wszystkich wieżach”. Podobnych wzmianek w pamiętnikach i zapiskach jest więcej, jak ta mówiąca, iż w marcu podczas przysięgi składanej przez powstańców wilkomirskich na Żmudzi, wypowiadali oni słowa roty przed trójkolorowym sztandarem z Pogonią na trójkolorowym płacie, napisem „Za Wolność, Wiarę i Ojczyznę.” i orłem na drzewcu. Ufundował go hr. Benedykt Morykoni.

Trójkolorowy sztandar powstańców litewskich z powiatu wilkomirskiego.

Dominikanin Ludwik Jasiński¹ z trójkolorowym sztandarem powstańców litewskich z powiatu osmańskiego. Litografia autorstwa L. S. Edmé.

Ciekawe, że nawet Sejm podczas przyjmowania ustawy detronizacyjnej cara Nikołaja I w d. 25 stycznia, obradował pod niebiesko-biało-czerwoną flagą. Z zdobytej przez Rosjan Warszawy wywiózł ją J. Lelewel. Sztandary wojskowe o trzech kolorach pojawiają się także podczas Wiosny Ludów w 1848 r. i Powstania Styczniowego 1863 r.

Trójkolorowa chorągiew Królestwa Polskiego z Sali Sejmu z czasu powstania listopadowego.

Z kolei sztandary nowych pułków powstańczej armii o dwóch kolorach: czerwono – białe (ew. biało – czerwone) w poziomym układzie barw należały do rzadkości. W Mu-

1. Ludwik Bartłomiej Jasiński z Jasionki h. Rawicz (1806 – 1842) – w 1818 r. wstąpił do Zakonu Dominikanów, wyświęcony w 1824 r., w 1831 roku z chorągwią w ręku przewodził powstańcom na Litwie. Odnaczył się męstwem w Oszmianie, biorąc szturmem koszary rosyjskie w niewolę. W korpusie generała Giełguda został kapłanem 12. Pułku Ułanów. Po upadku powstania listopadowego wyemigrował do Francji i tam zmarł.

zeum Historii Artylerii w Petersburgu, przez dziesięciolecia przechowywane były dwa sztandary polskie: biały z Orłem i Pogonią z napisem: za naszą i waszą wolność oraz czerwono – biały z tym samym napisem tylko w obramowaniu sznurkiem. Znane są również podobne sztandary, lecz z samym orłem.

Czerwono-białe sztandary z okresu Powstania Listopadowego. Ze zbiorów Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie.

Francuska miniatura z epoki przedstawiająca czerwono-białe sztandary niesione przed szeregami Wojska Polskiego.

Niemiecka litografia przedstawiająca powstańca z biało-czerwonym sztandarem.

Kolory biało - czerwone nie przypadkiem nadano tzw. chorągwiom propagandowym. Na białym tle wymalowano czerwone krzyże i litery składające się na napis: „W Imię Boga Za Wolność Naszą i Waszą”. Miały, w sposób destrukcyjny, oddziaływać na rosyjskich żołnierzy, szerzyć wśród nich ferment i dezercję. Postanowienie o ich wprowadzeniu przyjął Rząd Narodowy na posiedzeniu w dniu 22 lutego. Następnego dnia przyniesione zostały pod warszawski ratusz, gdzie odbyła się uroczystość ich przyjęcia. Tego samego dnia, delegaci Gwardii Narodowej roznieśli je po pułkach, lecz jedna nadal powiewała nad dachem Ratusza. Rosjanie przekazali wiadomość, że marszałek będzie kazał strzelać do każdego, kto wystawi taką chorągiew. W tych nowych pułkach, które nie miały własnych sztandarów, traktowane były jako sztandary pułkowe.

Oryginał chorągwi propagandowej. Ze zbiorów Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie.

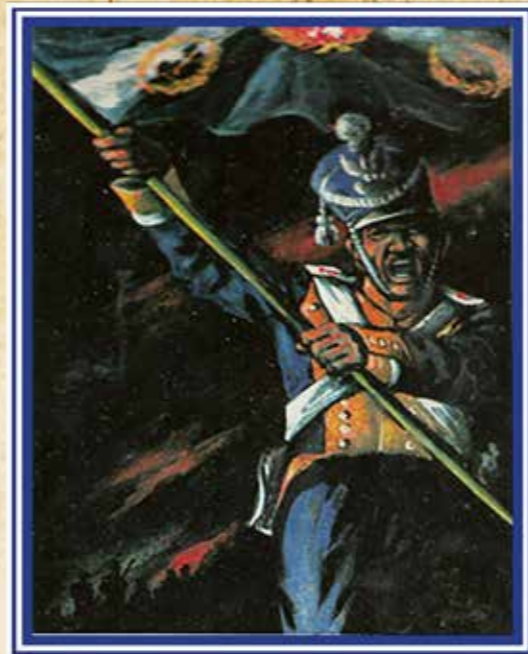

Sztandar propagandowy jako sztandar pułkowy (bojowy) jednej z jednostek kosynierskich pod Grochowem.

Najczęściej jednakowo tworzone powstańcze pułki przyjmowały sztandary, wg powtarzającego się schematu: biały orzeł na karmazynowym tle. Takim był np. sztandar 9. Krakowskiego pułku, 14. Kaliskiego pułku piechoty, warszawskiej Gwardii Narodowej, 1. pułku Mazurów, lub z dodaniem herbu Litwy, jak w Legii Litewsko – Ruskiej. Większość nowych sztandarów powstało w trakcie zimowej kampanii, jednak nie wszystkie nowe pułki otrzymały je. Także słynni „Czwartacy” - 4. pułk piechoty liniowej przyjęli sztandar z orłem.

Sztandar nowo utworzonego 14. pułku piechoty.

„Czwartak” idący do ataku z pułkowym sztandarem mógł być jedynie malarską wizją, nie mającą odniesienia do rzeczywistości.

9. Krakowski pułk piechoty ze sztandarem pułkowym. Niemiecki gwasz z epoki.

Orły na czerwonym tle nowych sztandarów regularnych pułków piechoty, którym ich dawne sztandary pułkowe dowództwo powstania odebrało.

Sztandar Legii Litewsko-Ruskiej wykonany przez Annę Zofię z Sapiehów Czartoryską.

Utworzona w Warszawie Żydowska Gwardia Muncypalna posiadała własne odrębne mundury i karmazynowy sztandar z białym orłem pod koroną. Jeszcze przed II wojną światową przechowywany był w rodzinie warszawskiego rabina na Lejby Dawidshona. Obecnie jego losy nie są znane.

Sztandar Żydowskiej Gwardii Muncypalnej z Warszawy.

Wiele sztandarów improwizowano naprędce, gdy brakło czasu czy możliwości finansowych lub wykonawczych, adaptowano sztandary kościelne lub robiono wersje „oszczędnościowe”.

Rysunek powstańczego sztandaru z motywem skrzydła, zapewne z powodu braku możliwości lub czasu wykonania pełnego wizerunku orła.

Wiele sztandarów z tego okresu trudno skategoryzować. Np. słynna Jazda Wołyńska mjr. Karola Różyckiego, jako składająca się w dużej części z prawosławnych, przyjęła sztandar z wizerunkiem św. Jerzego zabijającego smoka. Na niektórych nie występowały motywy graficzne, zawierały natomiast hasła. Np. na Litwie w powiecie upickim palestra sformowała Legion Szlachecki. Jego znakiem był sztandar z napisem: „W Bogu nadzieja.” Chorąży nosił go wraz z szarfą swej zmarłej narzeczonej. Uroczystość wręczenia sztandaru odbyła się na jej mogile. Kapłan dokonał poświęcenia, starym obyczajem dobyto szabel. Wszystko odbyło się więc po rycersku, romantycznie, w duchu polskich insurekcji i konfederacji.

Z Wilna wymaszerował do powstania na Żmudzi 100-osobowy oddział ochotników, przeważnie akademików, adwokatów, lekarzy dowodzonych przez byłego oficera Ortona Wierzbickiego. Na czele kolumny szedł ksiądz niosący niezwykle sztandar z wyobrażeniem ... Napoleona na koniu. Obok kroczyli dwaj studenci w mundurach z obnażonymi pałaszami. Litewski dowódca powstańców powiatu nemeńskiego Konstanty Parczewski zanotował, że sztandar jego oddziału przedstawiał Orła z Pogonią. Powstańcy przysięgali na ten sztandar podczas mszy w miejscowym kościele. Uroczystość ta wywarła ogromne wrażenie na ludności. Poświęcony sztandar obnoszono następnie w procesji.

Profesor Uniwersytetu Wileńskiego Wincenty Pol wspomina o powstańcym sztandarze Wileńskiej Legii Akademickiej. Na białym brycie jaśniał napis: „Łączmy się bracia! Dla pomszczenia krzywd naszych!!”

Sztandar niezidentyfikowanej jednostki, przypuszczalnie jednego z batalionów strzelców celnych (Sandomierskich lub Kurpiowskich) głosił: „Tym którzy w boju pragną słynać dwie tylko drogi zwyciężyć lub zginąć”.

TAJNY KOD FLAGOWY ADMIRALICJI

Brytyjczycy, w czasach kiedy w Europie XVIII – wiecznej trwała intensywna konkurencja o dominację, chcąc zdobyć przewagę na morzach, postawili na rozwój swej floty. Poważnym konkurentem w tym względzie była Hiszpania, a stałym przeciwnikiem – Francja, która też miała rozwiniętą flotę i nie chciała dopuścić, aby jej „odwieczny wróg” rósł w siłę. Rozwój wydarzeń doprowadził do tego, że w czasach napoleońskich, w 1805 roku, pod hiszpańskim przywództwem Trafalgarem (Cabo Trafalgar na wybrzeżu atlantyckim, w pobliżu Kadyksu) spotkały się flota angielska pod dowództwem admirała Horacego (Horatio) Nelsona (1758-1805), (Rys. 1), z połączoną flotą hiszpańsko francuską. Musiało dojść do decydującej bitwy między obu

Sztandar niezidentyfikowanej jednostki z 1831 roku.

Sztandar litewskich powstańców z 1831 roku odtworzone na podstawie ówczesnych zapisków. Mal. Janusz Bronclik.

Jacek Jaworski

Rys. 1. Horacy Nelson jako wiceadmirał floty białej². Faksymila rysunku autorstwa Henry'ego Edridge'a (1768 – 1821). Dzieło znajduje się w zbiorach National Portrait Gallery w Londynie.

2. Brytyjska Royal Navy od XVII wieku podzielona była na trzy eskadry (floty) białą czerwoną i niebieską. Flota „biała” operowała na morzu przy wybrzeżach Europy. Czerwona działała na kierunku amerykańskim, a niebieska na Pacyfiku i w kierunku australijskim.

Rys. 1a. Horacy Nelson jako wiceadmirał. Akwarela z 1802 r., o wymiarach 318 mm x 222 mm) autorstwa Henry'ego Edridge'a na podstawie której wykonano powyższą faksymilę. Dzieło znajduje się w zbiorach National Portrait Gallery w Londynie.

przedstawicielami konkurujących stron. Napoleon miał plan by zgromadzić wszystkie sojusznicze okręty na Morzu Karaibskim i zaatakować Anglików z pełną mocą połączonych flot, ale jego plan już od początku nie rokował zbyt dobrze, bo nie wszystkie okręty zdołały przebić blokadę Anglików. Choć mieliśmy mówić o kodzie flagowym a nie o historii powszechnej, ale wprowadzenie jest konieczne by przejść do kwestii dotyczących sposobów porozumiewania się na morzu. W czasie tej bitwy morskiej nadano sygnał flagowy, który w Wielkiej Brytanii, i na całym świecie został tak nagłośniony, i tak znany jak np. okrzyk trwogi Rzymian po zwycięstwie Hannibala pod Kannami (216 r.pne) : „*Hannibal ante portas!*” (co tłumaczymy jako *Hannibal u bram!*), czy słowa Cezara przy przekraczaniu (w 49 r.) Rubikonu (rzeczki granicznej Imperium Rzymskiego z Galią Przedalpejską) : „*Alea iacta est*” co oznacza „*Kości zostały rzucone*” – i były odebrane jako sygnał do wojny domowej z Pompeuszem i Optymatami. Człowiek kulturalny, a za takiego chce być uważany każdy, nie tylko na wyspach brytyjskich, powinien historię bitwy pod Trafalgarem i słynnego telegramu Nelsona, poznać. A weksylolog - w szczególności.

Admiralicja brytyjska sporządziła jeszcze przed 1794, a poprawiła i uzupełniła później w 1799 r. zestaw flagowy, który służył do przekazywania informacji na odległość. Zestaw ten był tworzony pod kierunkiem admirała lorda Richarda Howe'a. Na środku rys. 2 - dwie niezidentyfikowane flagi sygnałowe na topie bezana (ponad głową masztu),

Rys. 2. Akcja Lorda Howe'a, czyli chwalebny pierwszy czerwca – obraz olejny Philipa Jamesa de Loutherbourga z 1775r., o wymiarach 266,50 x 373,50 cm, w zbiorach Narodowego Muzeum Morskiego (National Maritime Museum) w Greenwich w Londynie.

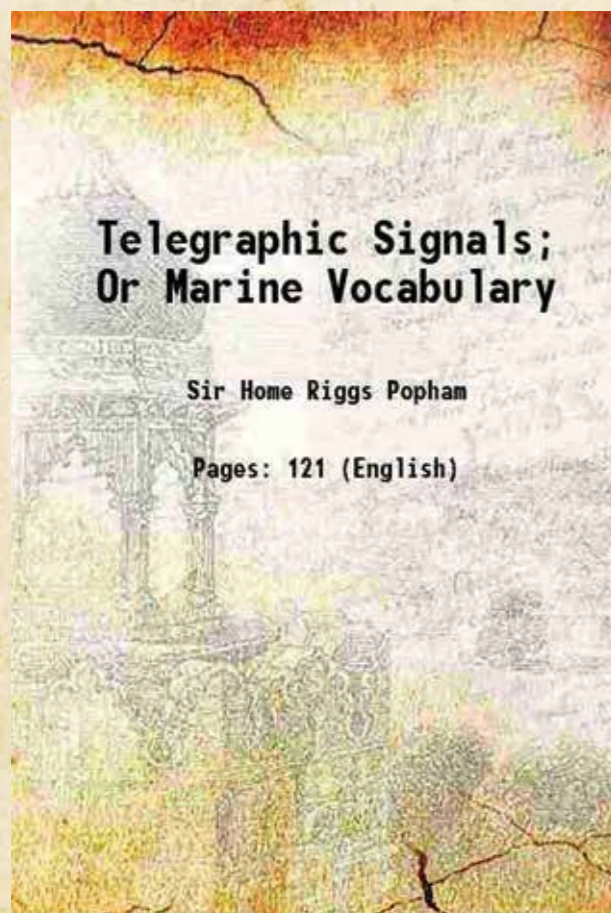
W latach 1800 i 1803 wstępnie przygotowany kod został udoskonalony przez kontradmirała Sir Home Riggs Pophama (1762 – 1820). Zestaw składał się z dziesięciu (prawie) kwadratowych flag o prostych podziałach płatów barwnych, którym przypisano cyfry od zera do dziewięciu, oraz pięciu flag dodatkowych, przydatnych w przekazie telegraficznym.

Rys. 3. Kod flagowy Pophama.

Sygnały były trójflagowe. A więc podnosząc zestaw trzech flag oznaczających, kolejno od góry, n.p. cyfry 2, 5, 3 sygnałista z drugiego oddalonego okrętu, po rozpoznaniu ich odczytywał w swojej książce kodowej co oznacza liczba 253. Liczba ta przypisana była słowu „England” – Anglia. Wszystkie potrzebne słowa, używane w rozkazach i komendach mia-

ły swój odpowiednik w trzycyfrowej liczbie, a za tym i w trzyflagowym zestawie. Nadający dowódca chcąc wysłać rozkaz do drugiego współdziałającego okrętu spoglądał do słownika („*Marine Vocabulary*” rys 4.) zawierającego tłumaczenie symboli, wyszukiwał odpowiednie zestawy cyfr i nadawał przekaz. Słowo po słowie. A więc treść depeszy (kilka słów) składała się z kilku, lub kilkunastu rzutów trzech flag, które były kolejno podnoszone na maszcie sygnałowym. Funkcję tę pełnił tylny maszt – bezan i z niego, po potwierdzeniu odbioru - opuszczane były (zrywane) te trzyflagowe sygnały. Odbierający zaś, z drugiej części takiego samego słownika (książki kodu) o nazwie „*Telegraphic Signals*” (ew. „*Marine Vocabulary*” co na jedno wychodzi)

Rys. 4. Książka kodów z czasów Nelsona.

odczytywał słowa zakodowane w trzycyfrowej liczbie. Zdarzać się mogło czasem, że trzeba było przekazać słowo, którego nie było w tym, skąpym w terminy, *Marine Vocabulary*. Wówczas każdą literę tego słowa należało nadać osobno, t.zn. podnieść odpowiednią flagę (cyfrę odpowiadającą jednej z pierwszych dziewięciu liter, lub dwie flagi reprezentujące jedną z dalszych liter alfabetu angielskiego. Wyglądało to tak, że pierwsze cyfry odpowiadały kolejno: 1=A; 2=B; 3=C; 4=D i t.d.; dziewiątka zaś reprezentowała jednocześnie litery „I” oraz „J”. Litery alfabetu od „K” do „Z” nosiły numery, dwucyfrowe, od 10 do 25. Koniec alfabetu angielskiego wyglądał następująco 19=T; 20=V; 21=U; 22=W; 23=X; 24=Y; 25=Z. I tak, litera po literze trzeba było składać niestandardowe, czyli pominięte w tym słowniku, *Marine Vocabulary*, słowa. Użycie słów spoza słownika morskiego przedłużało jednak znacznie czas przesyłania sygnału. Z tego względu

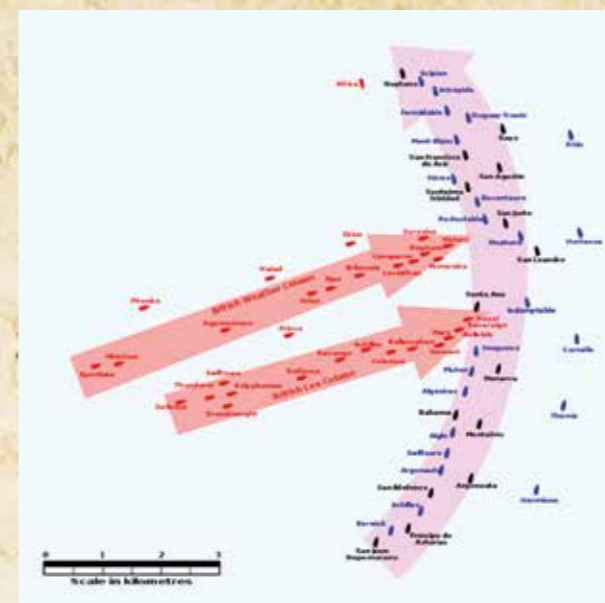
niektóre sygnały/rozkazy bojowe do szybkiego wykonania, miały sygnał specjalny tylko dwucyfrowy, poprzedzony flagą tzw. „telegraficzną”. Tę stanowiła dwubarwna flaga o diagonalnym podziale barw stanowiąca „początek” nadawania rozkazu. W księdze sygnałów (*Telegraphic Signals*) były sygnały typu „Przerwij ogień”, lub „Ścigaj nieprzyjaciela”. Np. liczba „16” to „Walc z nieprzyjacielem bardziej w zwarciu !” Był to notabene ostatni rozkaz, choć nie ten najsłynniejszy admirała Nelsona w bitwie pod Trafalgarem.

Okręty miały zwykle jeden komplet flag, więc gdy w sygnale jakaś cyfra się powtarzała (np. w literze „L” (cyfry 11), lub 22 (litera „W”), wówczas trzeba było wstawić po pierwszej cyfrze „flagę zastępczą”, która służyła za powtórzenie tej pierwszej. Notabene w tym słynnym sygnale Nelsona korzystano z tej flagi zastępczej gdy trzeba było nadać słówko „do”. Krótkie, dwuliterowe słowo, ale też miało swoje trzycyfrowe zakodowanie liczbą 220. Zatem po fładze/cyfrze „2” należało wstawić flagę zastępczą (która powtarzała pierwszą), a następnie flagę „zero”.

Rys. 5. Dwuliterowe słowo „do” i jego trzyflagowe zakodowanie liczbą 220.

A teraz przenieśmy się na pole bitwy pod Trafalgar, na południe od Kadyksu (360 11' N) w to październikowe (21-go) przedpołudnie 1805 roku na okręt „Victory” admirała H. Nelsona. Naprzeciw flocie angielskiej sformowanej w dwie kolumny; nawietrzną (weather) i zawietrzną (lee), (Rys.6)

Rys. 6. Rozkład sił przed bitwą pod Trafalgarem.

stanęła zjednoczona eskadra okrętów hiszpańskich i francuskich. W tym czasie Napoleon nie myślał jeszcze o wyprawie na wschód Europy, ale marzyło się mu zawojowanie nienawistnego Albionu. Dowodzący flotą brytyjską admirał Nelson znajdował się na okręcie „Victory” gdzie z wysokości czwartego pokładu widział całe pole bitwy, a obok miał oficera łączności który zawiadywał podnoszeniem flag sygnałowych.

Aby sygnał dowódcy floty niezawodnie dochodził do wszystkich jednostek uczestniczących w bitwie, potrzebna była, widoczna przez wszystkie okręty stacja przekaźnikowa. Stanowiła ją fregata HMS *Euryalus*, znana jako „repeating ship” (dowodzona przez kpt. Blackwood’a), towarzysząca okrętowi flagowemu Nelsona „Victory”. Okręt ten nie tylko przekazywał swojej eskadrze rozkazy Nelsona, ale także precyzyjnie informował o pozycjach floty francusko – hiszpańskiej. Rys. 7 ukazuje stronę dziennika (log book) HMS *Euryalus* z zapisem tego słynnego telegramu, o którym niżej.

Rys.7. Strona dziennika okrętowego HMS Euryalus.

Nelson zdawał sobie sprawę z kluczowego znaczenia i wagi tej bitwy. Tu właśnie toczył się spór o panowanie na morzach. Przed samym starciem postanowił nadać hasło zagrzewające do walki. Chciał powiedzieć wszystkim swoim, że (on Nelson) „wierzy że każdy [marynarz] wykona swe zadanie”. Jednak bardziej wzniośle zabrzmiałoby to, że nie Nelson, a „Anglia, jest pewna, że każdy wykona swe zadanie”, co mu

nieśmiało zasugerował stojący obok oficer. Nelson zgodził się i kazał natychmiast, jak najprędzej wysłać ten sygnał. Ale okazało się że słowa „pewność” nie ma w słowniku nadawczym. Należałoby je literować, a słowo „pewna” (*confides*) zawiera siedem liter, a za tym, literując, przesłanie tego słowa trwałoby siedem razy tyle ile trwa wysyłanie jednego słowa które ma swoje miejsce w *Marine Vocabulary*. Oficer sygnalizacyjny zaproponował, aby nadać że Anglia nie tyle, że „jest pewna” (*confides*), a „oczekuje” (*expects*) że każdy człowiek wypełni swój obowiązek. W oryginale ten sygnał, wysłany do wszystkich okrętów brytyjskich brzmiał „England expects that every man will do his duty”. Wszystkie słowa, oprócz ostatniego, znajdowały się w Słowniku. Ostatnie słówko czteroliterowe należało nadać czterema kolejnymi rzutami flag. Pozostałe, nawet to dłuższe, tylko po jednym rzucie (trzyflagowym). Najkrótsze, dwuliterowe słówko „do” też wymagało trzech flag jak żądał tego *Maritime Vocabulary*. (co opisano wyżej). A słowo ostatnie (duty), którego nie było w słowniku, nadane zostało zgodnie z literami przypisanymi do cyfr wyrażanych flagami, to 4= D; 21= U; 19= T; 24= Y.

Nie trzeba dodawać, że ta księga, *Telegraphic Signals and Marine* była dokumentem ściśle tajnym; znajdowała się w jednym tylko egzemplarzu na statku, okręcie, stacji brzegowej, i trwale była obciążona ołowiem. Ten zaskakujący zabieg był konieczny, aby w razie zagrożenia związanego z możliwością przechwycenia jej przez nieprzyjaciela, można ją było szybko i skutecznie utopić i umieścić nieosiągalną na dnie morskim. A tak wyglądały kolejne słowa (w dwunastu rzutach flag) składające się na tą słynną depeszę:

Rys.8. Pełen zestaw sygnałów, słynnego telegramu.

Oczywiście oprócz omówionych flag (kodujących cyfry i flagi zastępczej) musiała istnieć flaga przygotowawcza przed nadawaniem i flaga na zakończenie nadawania, a także porzecz liczbowy (numeryczny), który sygnalizował, że dalszy sygnał będzie oznaczał cyfry, numery, liczby, a nie litery. Ten miał inny, wydłużony kształt, więc nie mógł się pomylić ze zwykłymi flagami sygnałowymi.

Zwycięstwo Anglików długo nie było pewne. Okręty Nelsona podchodziły do nieprzyjaciela nie mogąc go atakować (armaty na burtach strzelały w bok), a nieprzyjaciel mógł zbliżając się okręty Nelsona ostrzeliwać. Ale dobra taktyka i waleczność Anglików, dała Wyspiarzom zwycięstwo. Niestety Nelson nie przeżył swego triumfu. W końcowej fazie bitwy został poważnie ranny. Kazał znieść się do kabiny, aby nie siać defetyzmu wśród marynarzy i tam skonał. Ciało admirała przewieziono do Anglii w beczce z rumem (mającym własności konserwujące), i sprawiono uroczysty pogrzeb. Bitwa pod Trafalgarem miała trudne do przecenienia, otwierające jej drogę do wzrastania do rangi korony kolonijnego imperium. Ta ranga bitwy i jej następstwa sprawiły że uhonorowano

zwycięstwo i samego Nelsona nadając jego imię, a także imię przyłądka Trafalgar licznym miejscom i akcjom. Okazały plac w Londynie nazwano *Trafalgar Square*, a na nim ustawiono kolumnę z posągami Nelsona.

Rys. 9. Pomnik na Trafalgar Square w Londynie.

Rys. 9 a. Na bazie kolumny - sceny z bitwy.

Rys. 10. Tę sentencję znajdziesz nie tylko na Trafalgar Square.

Z okazji dwóchsetlecia bitwy pod Trafalgarem, w 2005 roku, podniesiono cały ten sygnał (jednocześnie i na cały czas ekspozycji) na okręcie „*Victory*” (rys.11), znajdującym się w suchym doku w Portsmouth. Od tego czasu co roku, w rocznicę tej bitwy, sygnał jest podnoszony. HMS „*Victory*” jest tam zabytkiem pierwszej klasy, jako narodowa pamiątka o wyjątkowym znaczeniu. A ten tajny wówczas sygnał służył młodym Brytyjczykom, przypominając, że (od ciebie też!) Anglia oczekuje ...

Rys.11. HMS Victory w Portsmouth.

Andrzej Beblowski

~ • ~

WEKSYLIA W SZTUCE

Część 4

Stanisław Żółkiewski i weksylia

Wśród postaci wpisanych w poczet najwybitniejszych wodzów w dziejach oręża polskiego wyróżnia się postać hetmana Stanisława Żółkiewskiego.

Stanisław Żółkiewski herbu Lubicz urodził się w 1547 roku w Turynce pod Lwowem w średniozamożnej rodzinie szlacheckiej. Jego ojciec w późniejszym okresie objął funkcję wojewody ruskiego.

Stanisław Żółkiewski brał udział we wszystkich wojnach toczonych przez Rzeczpospolitą w drugiej połowie XVI wieku i początkach XVII wieku. Najpierw walczył u boku doświadczonego wodza i kanclerza Jana Zamoyskiego, uczestniczył w wyprawach przeciw Habsburgom i Moskwie, na Mołdawię i Wołoszczyznę, później zwyciężał, dowodząc samodzielnie w wielu kampaniach przeciwko Rosji, Szwecji, Kozakom, Turcji i Tatarom.

Pełnił szereg najważniejszych urzędów I Rzeczypospolitej: był sekretarzem królewskim, hetmanem polnym koronnym, kasztelanem lwowskim, wojewodą kijowskim, a w końcu hetmanem wielkim koronnym i kanclerzem wielkim koronnym.

W 1609 roku stanął na czele wojsk polskich w kolej-

nej wojnie polsko-rosyjskiej i rozpoczął oblężenie Smoleńska. 4 lipca 1610 roku, mając do dyspozycji tylko około 3 tysięcy jazdy, przede wszystkim husarii, pod Kłuszynem pokonał ponad 30-tysięczną armię połączonych wojsk rosyjskich i szwedzkich.

28 sierpnia, po zwycięskim wkroczeniu do Moskwy, podpisał układ z bojarami rosyjskimi, na mocy którego polski król Władysław został ogłoszony carem Rosji. Niestety król Zygmunt III Waza nie uznał tego porozumienia.

Stanisław Żółkiewski 29 października 1611 roku sprowadził do Warszawy zdetronizowanego cara Wasyla Szujskiego i jego dwóch braci, którzy złożyli hołd królowi polskiemu, tzw. Hołd ruski.

Zawsze przedkładał dobro Polski ponad własne korzyści, stał wiernie po stronie kolejnych królów, także w wewnętrznych sporach, mimo krytycznego zdania o polityce Zygmunta III Wazy. Opowiadał się za tolerancją religijną i łagodzeniem konfliktów.

Stanisław Żółkiewski był autorem wybitnego dzieła literatury pamiątkarskiej: „Początek i progres wojny moskiewskiej”, znanego też pod tytułem „Historia wojny moskiewskiej aż do opanowania Smoleńska”.

Stanisław Żółkiewski zginął 6 października 1620 roku pod Mohylowem nad Dnieprem, broniąc Rzeczypospolitej przed Turkami w walkach odwrotowych spod Cecory. Odmówił porzucenia towarzyszy broni i ratowania się ucieczką. Z Jego postawą w ostatnich chwilach życia wiązana jest maksyma: „Słodko i zaszczytnie jest umrzeć za Ojczyznę”. Został pochowany w krypcie kościoła w Żółkwi, mieście, które sam założył. Na nagrobku umieszczono napis: „Powstanie kiedyś z kości naszych mściciel”. Jego prawnikiem był Jan III Sobieski.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, uznając wielkie zasługi Stanisława Żółkiewskiego, twórcy wiktoria kłuszyńskiej i zdobywcy Moskwy, wytrwałego obrońcy Ojczyzny, za którą oddał swoje życie, ustanawia rok 2020 w 400-lecie Jego śmierci Rokiem Hetmana Stanisława Żółkiewskiego³.

U honorowanie pamięci o Stanisławie Żółkiewskim jest wspaniałą okazją do zaprezentowania tej postaci w sztuce. Był on wielokrotnie portretowany i przedstawiany w różnych wydarzeniach z Jego udziałem. W atrykule tym prezentuję obrazy i litografie na których występuje Hetman i różnego typu weksylia. Prace te przedstawione zostały w układzie chronologicznym od najstarszej do najmłodszej.

Szymon Boguszowicz – Bitwa pod Kłuszynem

Szymon Boguszowicz (1575-1648) – syn Ormiana Pawła Bogusza (Bogusza Donoszewicza) i Polki Elżbiety Axentowiczówny, związany z cechem malarzy we Lwowie. W drugiej dekadzie XVII wieku był nadwornym malarzem Stanisława Żółkiewskiego, który około 1620 r. zlecił mu namalowanie obrazu przedstawiającego wiktoria kłuszyńską.

Obraz Szymona Boguszowicza „Bitwa pod Kłuszynem”

Obraz „Bitwa pod Kłuszynem”, olejny na płótnie o wymiarach 600 x 600 cm, przedstawia zwycięstwo Stanisława Żółkiewskiego odniesione w dniu 4 lipca 1610r. nad połączonymi siłami moskiewsko-szwedzkimi. Bitwa przedstawiona jest z wysokości i obejmuje cały plac boju włącznie z obozami wojsk szwedzkich i moskiewskich. W prawej górnej części umieszczony został obóz wojsk szwedzkich otoczony wozami. Poniżej znajduje się większy obóz moskiewski, również ograniczony wozami, ale dodatkowo zabezpieczony płotem lub kobylinami, za którymi widać ustawione oddziały strzelców. Wojska Rzeczypospolitej zjmują lewą stronę obrazu, z widocznym ustawieniem chorągwi w szachownicę, urzutowane w głąb w kilka linii. Przeważająca część jazdy polskiej to chorągwie husarskie łatwo rozpoznawalne po długich kopych oraz charakterystycznym uzbrojeniu ochronnym, niektórzy z jeźdźców mają widoczne przymocowane do siodła skrzydła. W centralnej części obrazu malarz przedstawił płonąca wieś oraz chorągwie husarskie uderzające na przeciwnika w zwartym szyku i opuszczonymi kopytami. Postać Stanisława Żółkiewskiego przedstawiona jest na wprost płonącej wsi, wyróżnia ją tylko bogatszy strój (czerwony żupan) i trzymająca w ręku buława. Po stronie przeciwników w górnej części obrazu przedstawiona jest w pierwszym rzucie piechota zachodnioeuropejska ustawiona w czworoboki z pikinierami w środku, których otaczają muszkietery, odziani w długie kolety i czarne kapelusze. Za nimi ustawiona jest w szachownicę jazda zachodnioeuropejska w hełmach i kirysach, z widoczną bronią palną oraz rapierami. Na obrazie autor, zapewne za sugestią Żółkiewskiego, przedstawił piechotę broniącą się zza płotu przed atakami husarii, muszkietery pierwszych szeregów przyklekają i oddają salwę z broni palnej, płot w wielu miejscach jest już zniszczony. Na lewym skrzydle (dolna część obrazu) przedstawione są oddziały moskiewskiej jazdy bojarskiej i strzelców w charakterystycznym uzbrojeniu w postaci wysokich czapek bądź szyszaków i długich kaftanów. W dolnym prawym rogu widoczny jest jeździec moskiewski w bogatym stroju, który opuszcza pole bitwy, możliwe, że jest to jeden z głównodowodzących.

W górnej części obrazu autor umieścił łaciński napis – *Dextera Domini Fecit Virtutem* (Prawica Pańska Moc Okazała). W dolnej części obrazu została umieszczona inskrypcja, również po łacinie, opisująca ogólnie bitwę z podaniem jej daty oraz nazwisk dowódców, którzy brali w niej udział. W

3. Pełny tekst uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 czerwca 2019r. w sprawie ustanowienia 2020 Rokiem Hetmana Stanisława Żółkiewskiego (M.P. 2019, poz. 602).

polskim tłumaczeniu brzmi następująco: Do pokonania pod Kłuszynem najliczniejszych moskiewskich i obcych sprzymierzonych wojsk, za panowania Zygmunta III Polskiego i Szwedzkiego Króla, pod wodzą i rozkazami Stanisława Żółkiewskiego, ówczesnie Wojewody Kijowskiego i Hetmana Polnego Koronnego, późniejszego Wielkiego Kanclerza i Hetmana, Roku Pańskiego 1610 Lipca 4.

Obraz stanowi olbrzymią wartość nie tylko dla poznania staropolskiej sztuki wojennej, ale również taktyki stosowanej przez wojska zachodnioeuropejskie i moskiewskie. Namalowany został w schematyczny i prosty sposób, co ułatwia widzowi wyobrażenie, jak mogła wyglądać bitwa⁴.

Obraz zgodnie z zamierzeniami Stanisława Żółkiewskiego umieszczono w kolegiacie w Żółkwi. W późniejszych latach zawisły obok niego obrazy ufundowane przez Jana III Sobieskiego (prawnuka Stanisława Żółkiewskiego), przedstawiające jego zwycięstwa. Były to „Bitwa pod Chocimiem” autorstwa Andrzeja Stecha we współpracy z Ferdynandem van Kessel wykonany w latach 1674-1679 oraz dwa obrazy Martina Altomonte „Bitwa pod Wiedniem” (wykonany w latach 1693-1694) i „Bitwa pod Parkanami” (wykonany w latach 1693-1695).

Po II wojnie światowej Żółkiew znalazła się na terenie ZSRR. Kościół został zamknięty i przekształcony na magazyn. Wszystkie cztery obrazy znajdowały się tam do lat 70. XX wieku, kiedy to z inicjatywy Borysa Woźnickiego, dyrektora Lwowskiej Galerii Obrazów, zostały stamtąd zabrane i przewiezione do magazynu galerii w dawnym klasztorze kapucynów przy zamku w Olesku. Obecnie obraz „Bitwa pod Kłuszynem” znajduje się na zamku w Złoczowie.

Charles d’Auvigny - Zbiór znacniejszych imion co kraiovi swój byt poświęcili

Charles d’Auvigny (1760-1830) – francuski malarz i grafik, syn nauczyciela tańców, którego książe Adam Kazimierz Czartoryski zaprosił do Polski aby objął stanowisko maitre de danse w Szkole Kadetów oraz udzielał prywatnych lekcji jego dzieciom. Malował miniatury, obrazy olejne i akwarele oraz wykonywał litografie. Był związany ze środowiskiem warszawskim, gdzie uczestniczył w wystawach w 1819 i 1821 roku.

Litografia Charlesa d’Auvigny „Zbiór znacniejszych imion co kraiovi swój byt poświęcili”

Litografia o wymiarach 40,3 x 55,90 cm wykonana

4. Jarek Godlewski, <https://www.muzeumwp.pl/em/wpaedia/obraz-bitwa-pod-kluszynem-szymona-boguszewicza.php>

ok. 1820 r. Wydrukowana w Zakładzie Litograficznym Louisa Letronne’a w Warszawie. W zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie – Gabinet Rycin i Rysunków/Kolekcja Grafiki.

Na litografii odnajdziemy tylko nazwisko Żółkiewskiego u dołu przy lufie armatniej oraz oczywiście weksylia ustawione wokół kolumny z płonącym zniczem.

Frédéric Sorrieu – Le connectable Stanislas Zolkiewski (1647 – 1620)

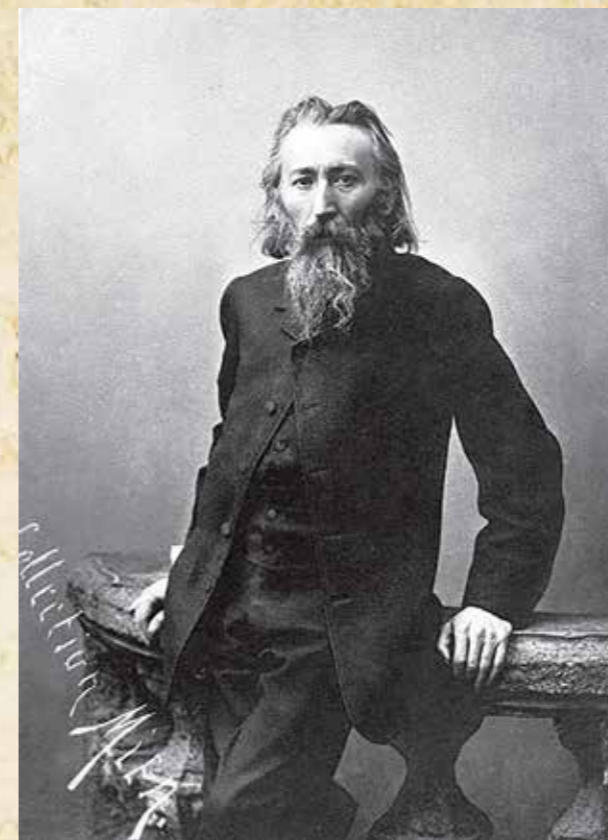
Frédéric Sorrieu (1807-1887) - francuski grawer, grafik i rysownik. Twórca dzieł o liberalnych i nacjonalistycznych rewolucjach we Francji i Europie.

Frédéric Sorrieu – Le connectable Stanislas Zolkiewski (1647 – 1620)

Litografia o wymiarach 21,10 x 24,20 cm, wykonana około 1833r. Zamieszczona w „La Vieille Pologne (800 – 1796), Album Historique et Poétique, compose De Chants ou Légends, de Mr Julian Ursyn Niemcewicz”. Wydana w Paryżu w 1833r. Sama litografia znajduje się w zbiorach Biblioteki Narodowej w Warszawie.

Jan Matejko – Carowie Szujscy wprowadzeni przez złocistą koronę i berło Żółkiewskiego na Sejm Warszawski przed Zygmunta III w 1611

Jan Matejko – zdjęcie wykonane przez Juliusza Miena przed 1883r. Źródło: Polona.pl

Jan Alojzy Matejko (1838-1893) - jeden z najwybitniejszych polskich malarzy, autor ponad trzystu obrazów oraz kilkuset rysunków i szkiców o tematyce historycznej i batalistycznej. Najbardziej znane prace to „Bitwa pod Grunwaldem”, „Hołd pruski”, „Staćczyk”, „Jan Sobieski pod Wiedniem” oraz „Poczet królów i książąt polskich”.

Jan Matejko – Carowie Szujscy wprowadzeni przez złocistą koronę i berło Żółkiewskiego na Sejm Warszawski przed Zygmunta III w 1611.

Ten niewielki obraz olejny na płótnie, o wymiarach 75,50 x 108 cm, sygnowany na odwrocie: „Malowałem w r. 1853 JM”, ukazuje poselstwo moskiewskie ofiarujące po wiktoria smoleńskiej w 1611 rokę koronę moskiewską królewiczowi Władysławowi Wazie.

Obraz ten należy do jednego z pierwszych dzieł historycznych zaledwie 15-letniego Jana Matejki i bardzo różni się od późniejszych kompozycji historycznych okresu dojrzałego. Pośród głównych postaci sfoczonych na drugim planie kompozycji dostrzec można klęczącego przed tronem Zygmunta

III, cara Wasyla Szujskiego pokornie ofiarowującego królowi polskiemu insygnia swej władzy – złotą koronę i berło – oraz kroczącego za nim z mieczem w dłoniach brata Dymitra.

W uroczystości przebiegającej w mrocznym wnętrzu sali senatorskiej Zamku Królewskiego w Warszawie biorą udział m.in. stojący po bokach tronu młody królewicz Władysław, za nim marszałek Marcin Wolski, z buławą hetman Karol Chodkiewicz oraz biskup krakowski Marcin Szyszkowski.

Pomiędzy wziętymi do niewoli, zdetronizowanymi Szujskimi stoi w zbroi rycerskiej z podniesioną ręką hetman Żółkiewski – autor zwycięstwa smoleńskiego i dwuletniej okupacji moskiewskiego Kremla.

Scena demonstruje potęgę dawnej Rzeczypospolitej oraz upokorzenie jej późniejszego zaborcy – Rosji. Idealizowany, schematyczny jeszcze styl wizerunków postaci oraz statyczna kompozycja, inspirowana być może obrazami Smuglewicza i Peszki, zapowiada późniejsze wielopostaciowe obrazy Mistrza Jana, przepojone znacznie większą dramaturgią⁵.

Juliusz Kossak/Jan Styfi – Żółkiewski pod Cecorą 1620

Juliusz Fortunat Kossak (1824-1899) – polski malarz, rysownik i ilustrator. Specjalizował się w malarstwie historycznym i batalistycznym, ulubionym tematem jego obrazów były konie. Malował małoformatowe dzieła głównie techniką akwarelową. Był jednym z inicjatorów utworzenia w Krakowie Muzeum Narodowego. Ojciec Wojciecha Kossaka. Najważniejsze dzieła to: „Bitwa pod Raszynem”, „Bitwa pod Parkanami”, „Sobieski pod Wiedniem” i „Odsiecz Smoleńska”.

Portret Juliusza Kossaka autorstwa Leona Wyczółkowskiego z 1900 roku

Jan Styfi (1841-1921) – drzeworytnik, pedagog, jeden z najbardziej zasłużonych ksylografów polskich, twórca i organizator zakładów drzeworytniczych w Warszawie.

5. Grzegorz Wojturski, kierownik Działu Oświatowego MNW: <https://mnw.pl/carowie-szujscy/>

Żółkiewski pod Cęcorą - klocek drzeworytniczy

Klocek drzeworytniczy wykonany przez Jana Styfi w 1862 roku na podstawie rysunku Juliusza Kossaka. Matryca graficzna wykonana, w drewnie o wymiarach 21 x 24,30 cm, metodą drzeworytu sztorcowego. W zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie w Gabinetie Rycin i Rysunków/ Kolekcja Grafiki Polskiej.

Maksymilian Fajans/Juliusz Kossak – Żółkiewski pod Cęcorą

Juliusz Kossak – Żółkiewski pod Cęcorą

Rysunek wykonany w 1862r., sepia piórko, o wymiarach 35,50 x 43 cm, w zbiorach Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie.

Maksymilian Fajans (1825-1890) – polski litograf, fotograf i rysownik żydowskiego pochodzenia, właściciel zakładu litograficzno-fotograficznego w Warszawie.

Maksymilian Fajans – Żółkiewski pod Cęcorą

Litografia wykonana przez Maksymiliana Fajansa na podstawie rysunku Juliusza Kossaka. Rycina sygnowana u dołu po lewej stronie: „Komponował J. Kossak”, a po prawej: „w Lit. M. Fajansa w Warszawie 550”. Litografia powstała ok. 1862 r., o wymiarach 35 x 42,80 cm, znajduje się w zbiorach Biblioteki Narodowej. Pod grafiką napis: Stanisław Żółkiewski Wielki Hetman i Kanclerz Koronny, jeden z najznakomitszych Wodźów Polskich, urodzony r. 1547, który za Królów Stefana Batorego i Zygmunta IIIgo, w wojnach z Moskwą, Turkami i Tatarami świetnie odnosił zwycięstwa, z małym wojskiem wysłany do Wołoch na pomoc Gracyanowi Gospodarowi Wołoskiemu, opierał się długo sto tysięcznemu

Juliusz Kossak – Żółkiewski pod Cęcorą, jako ilustracja do artykułu zamieszczonego w „Tygodniku Ilustrowanym” Nr 159 z 11.10.1862r.

wojsku Tureckiemu; a nie mogąc uzyskać posiłków odstąpiono w znacznej części od swoich, i obskoczony od nieprzyjaciół pod Cęcorą walcząc pieszo, wraz z Synem i Synowcem na placu poległ dnia 7 Października 1620 roku. Klęski tej i śmierci Hetmana w rok później pomścił się Jan Karol Chodkiewicz, odniósłszy sławne pod Chocimem nad Turkami zwycięstwo.

Maksymilian Fajans – Żółkiewski pod Cęcorą. Wersja czarno-biała.

Jan Matejko – Batory pod Pskowem

Jan Matejko – Batory pod Pskowem

Obraz olejny na płótnie, wykonany w 1872r., o wymiarach 322 x 545 cm. W zbiorach Zamku Królewskiego w Warszawie.

Na obrazie autor przedstawił scenę łączącą wydarzenia z historii wojen o Inflanty, prowadzonych przez Stefana Batorego z Moskwą w latach 1579-1581.

Batory przyjął poselstwa bojarów po zdobyciu miast twierdz Połock (1579) i Wielkie Łuki (1580) oraz poselstwo cara Iwana IV Groźnego proponujące zawarcie rozejmu po nieudanym oblężeniu Pskowa (1581). W rokowaniach uczestniczył reprezentujący Watykan jezuita Antonio Possevino. Wojny zakończył dziesięcioletni rozejm zawarty w Jamie Zapolskim w 1582, który przywrócił Rzeczypospolitej Inflanty i powstrzymał ekspansję Moskwy w regionie nadbałtyckim⁶.

Centralną postacią na obrazie jest ubrany w czarny jezuicki habit legat papieski Antonio Possevino, a za jego plecami stoi w zbroi husarskiej Stanisław Żółkiewski.

6. https://kolekcja.zamek-krolewski.pl/obiekt/id/ZK_W_1047 (dostęp 01.12.2020r.).

Stanisław Żółkiewski na fragmencie obrazu Jana Matejki – Batory pod Pskowem.

Walery Eljasz-Radzikowski – Śmierć Stanisława Żółkiewskiego

Walery Eljasz-Radzikowski – zdjęcie wykonane 7 stycznia 1909r., autor nieznan. Źródło: Polona.pl

Jan Kanty Walery Eljasz-Radzikowski, używał imienia Walery (1840-1905) – polski malarz i fotograf, popularyzator Tatr i Zakopanego, współzałożyciel Towarzystwa Tatrzańskiego, autor przewodników tatrzańskich. Malował głównie obrazy o tematyce historycznej oraz krajoznawczych Tatr.

Walery Eljasz-Radzikowski – Śmierć Stanisława Żółkiewskiego ze spowiednikiem ks. Szymonem Wybierskim, Bitwa pod Cecorą (1620).

Olej na płótnie o wymiarach 183,50 x 436 cm. Wykonany około 1877r. Dzieło to artysta w roku 1883 ofiarował Muzeum Narodowemu w Krakowie. Obecnie znajduje się Sukiennicach w Galerii Sztuki Polskiej XIX wieku.

Juliusz Kossak – Żółkiewski hetman wielki koronny

Juliusz Kossak – Żółkiewski hetman wielki koronny

Akwrela wykonana przez Juliusza Kossaka w 1885r., o wymiarach 29 x 22 cm. Reprodukacja z książki Stanisława Witkiewicza „Juliusz Kossak” wydana nakładem Gebethnera i Wolfa w Warszawie w 1900r. Rysunek zamieszczono na stronie 78. Obecne losy obrazu nieznanne.

Jan Matejko – Carowie Szujscy na Sejmie Warszawskim

Jan Matejko – Carowie Szujscy na Sejmie Warszawskim.

Drugi obraz Jana Matejki przedstawiający hołd carów Szujskich pt. „Carowie Szujscy na Sejmie Warszawskim”. Obraz olejny na płótnie o wymiarach 42 x 63 cm. Wykonany w 1892r. Obecnie znajduje się w muzeum „Dom Jana Matejki w Krakowie”.

Marian Jankowski – Hetman Stanisław Żółkiewski

Marian Jankowski (XIX - XX w.) – polski malarz i rysownik związany z Legionami, wystawiał w latach 1914 – 15 i 1934 w krakowskim Towarzystwie Przyjaciół Sztuk Pięknych.

Marian Jankowski – Hetman Stanisław Żółkiewski

Akwrela na papierze brązowym o wymiarach 34 x 25,50 cm (w świetle oprawy). Wykonana w 1915r.

Praca stanowi swobodne powtórzenie akwreli Juliusza Kossaka „Stanisław Żółkiewski – hetman wielki koronny” z 1885r. Obraz obecnie znajduje się w zbiorach prywatnych.

Wojciech Kossak – Hetman Żółkiewski z husarią

Wojciech Kossak – Hetman Żółkiewski z husarią.

Olej na płótnie o wymiarach 150 x 200 cm. Wykonany w 1936r. Prawa część tryptyku: „Wizja Wojska Polskiego”. Obraz obecnie znajduje się w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie.

Jerzy Jełowicki – Żółkiewski w Moskwie

Jerzy Jełowicki. Źródło: <http://www.sejmwielni.pl/b/psb.10222.1>

Wojciech Kossak – zdjęcie wykonane przez Juliusza Miena 15 stycznia 1901r. Źródło: Polona.pl.

Jerzy Jełowicki (właściwie Jerzy Bożeniec-Jełowicki) (1899 – 1939) - inżynier rolnik, malarz, członek grupy Szkoła Warszawska. Zainteresowania artystyczne przejawiał od

Olej na płótnie o wymiarach 106 x 145 cm wykonany w 1876r. Obecnie w zbiorach prywatnych.

Witold Piwnicki – Bitwa pod Cecorą 1620

Witold Piwnicki – zdjęcie wykonane przez Wojciecha Piechowskiego 4 stycznia 1882r. Źródło: Polona.pl

Witold Piwnicki (1851-1932) – polski malarz batalistyczny, portretowy oraz ilustrator dzieł literackich. Jego najbardziej znany obraz to „Bitwa pod Cecorą 1620”.

Witold Piwnicki – Bitwa pod Cecorą 1620

najwcześniejszych lat, jako uczeń gimnazjum pisywał wiersze do pisma szkolnego, rysował karykatury i sceny batalistyczne. W Warszawie ukończył studia agronomiczne na SGGW oraz malarskie w ASP, gdzie kształcił się w pracowni Tadeusza Pruszkowskiego. Od 1935r. wystawiał regularnie ze Szkołą Warszawską grupującą wychowanków tej pracowni. Malował obrazy rodzajowe, przede wszystkim batalistyczne i historyczne. Nawiązując do tradycji „polskiego koniarstwa” z powodzeniem modernizował jego stare wzory zwracając uwagę dużą oryginalnością w rozgrywaniu malarskiego tematu, którego motywem przewodnim był jeździec na koniu. Podczas wojny jego dorobek uległ rozproszeniu i w przeważającej mierze zniszczeniu⁷. Zginął w obronie Warszawy 22 września 1939r.

Jerzy Jełowicki – Żółkiewski w Moskwie

Obraz olejny na płótnie o wymiarach 107 x 137 cm. Wykonany ok. 1936r. W zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie, Dział Zbiory sztuki nowoczesnej/kolekcja malarstwa po 1914 r.

Mirosław Szeib – Żółkiewski pod Smoleńskiem

Mirosław Szeib

(fot. <https://szeib.pl/index.php?go=biografia>)

Mirosław Szeib (ur. 1963) – polski malarz. Autor

prac marynistycznych, judaistycznych, batalistycznych i scen rodzajowych. Mieszka i tworzy w Świnoujściu.

Mirosław Szeib – Żółkiewski pod Smoleńskiem

Obraz olejny na płótnie o wymiarach 50 x 75 cm. Wykonany w 2013r. Obecnie w zbiorach prywatnych.

Krzysztof Jasiński

25 LAT FLAGI MIEJSKIEJ ZAMOŚCIA

Znaków miejskich może być wiele, ale podstawowymi znakami, godłami terytorialnymi, są herb, flaga i pieczęć. Obok tych wymienionych znaków urzędowych może funkcjonować także logo promocyjne, a nawet wiele innych logo

- mówi Marek Kwiecień, wiceprezes Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Weksylogicznego, autor, pomysłodawca i realizator zamojskich obchodów Dnia Flagi, wykładowca

Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej im. Jana Zamoyskiego w Zamościu, Ambasador „Dobrej Flagi”.

Janek Cios: - ...

Marek Kwiecień: - Janku, logo obok, nie zamiast!!!!

Janek Cios: - rozmawiamy 8 września 2020r.

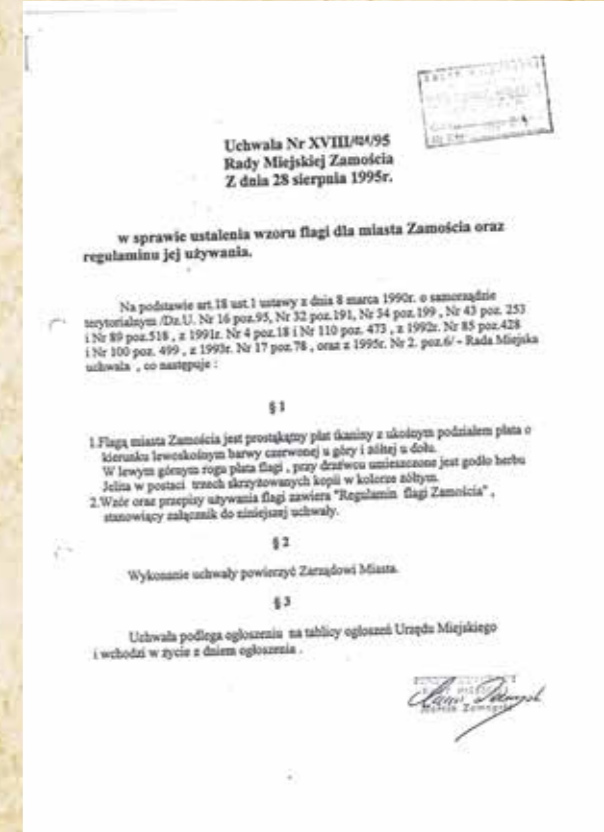
Marek Kwiecień: - 8 września 1995 roku flaga Zamościa po raz pierwszy została wyeksponowana na ratuszu jako wynik przyjętej tydzień wcześniej uchwały Rady Miejskiej w Zamościu. Autorem weksylium Zamościa jest Jacek Skorupski. Znamienita postać, jeden z czołowych na świecie weksylogów. Autor wielu prac z zakresu weksylogii a przede wszystkim flag miejskich. Z Jackiem Skorupskim spotkamy się 10 września podczas świątecznego podniesienia weksylium Zamościa na maszt w 25 rocznicę uchwalenia flagi Zamościa.

Janek Cios: Powróćmy do początków powstania flagi Zamościa?

Marek Kwiecień: Podkreślę jeszcze raz ogromną rolę Jacka Skorupskiego i rodzącego się 25 lat temu środowiska Polskiego Towarzystwa Weksylogicznego.

“Na początku lat 90. wiedza o weksyliach lokalnych – samorządowych była w Polsce bardzo rozproszona. Jako sekretarz PTW napisałem do wszystkich miast w Polsce list z prośbą o informacje, czy miasto ma lub miało flagę. Efektem tej korespondencji było kilkaset odpowiedzi. W zdecydowanej większości miast informowały, że nie miały i nie mają flagi. Kilka nadeszło – nie znane nam wcześniej – informacje o flagach. Z korespondencji wynikało, że w tym czasie nie więcej niż 20 miast posługiwało się swoimi flagami. Natomiast kilkanaście samorządów miejskich wyraziło zainteresowanie ustanowieniem flagi i poprosiło PTW o pomoc w tej sprawie. Pierwszym miastem, które wyraziło chęć skorzystania z pomocy towarzystwa był Zamość. List w tej sprawie, z datą 7 kwietnia 1995 r., nadesłał pan Marcin Zamoyski – ówczesny Przewodniczący Rady Miejskiej. Do listu załączone było – w postaci kopii maszynopisu – opracowanie pt. „Herb Zamościa” autorstwa p. Janiny Kaczmarczyk ze stycznia 1995r.” - mówi Jacek Skorupski.

Janek Cios: Dopytam, czy są jakieś zasady tworzenia flag jednostek samorządu terytorialnego w Polsce?

Marek Kwiecień: Sprawy związane ze stanowieniem symboli jednostek samorządu terytorialnego reguluje ustawa z dnia 21 grudnia 1978 r. o odznakach i mundurach (Dz. U. z 2016 r., poz. 38). Zgodnie z jej przepisami, jednostki samorządu terytorialnego mają prawo do stanowienia (w drodze uchwały organu stanowiącego) własnych herbów, weksyliów (flaga, chorągiew, sztandar, flaga stolikowa, banner i in.), pieczęci,

7. <http://sztuka.zaprasza.net/naz/jelow/default.htm> (dostęp 02.12.2020r.).

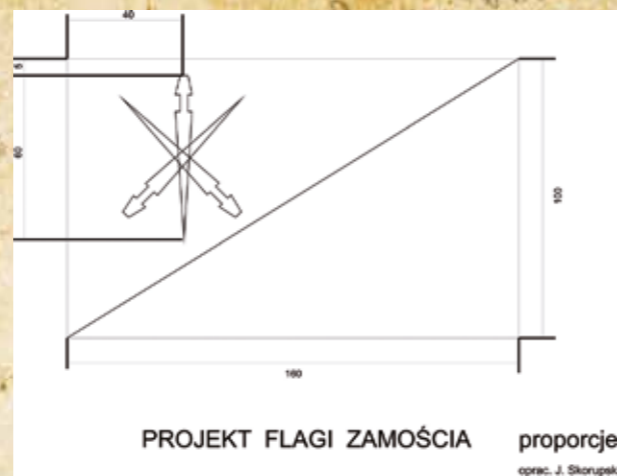
insygniów (łańcuch, laska, dzwonek i in.) oraz emblematów i innych symboli (np. oznaka radnego, statuetka, klucz). A uszczegółowiając. Istnieje konieczność odwołania się do tradycji historycznej, poszczególne nowotworzone weksylia muszą odpowiadać niżej wskazanym kryteriom:

- zalecane są proporcje płata 5:8, jak we fładze państwowej Rzeczypospolitej;
- zalecane jest wyprowadzenie barw flagi z barw herbu;
- możliwe jest także zaprojektowanie flagi heraldycznej (godło na płacie o barwie pola tarczy herbowej);
- na fładze stosuje się zasadę kontrastu (dwie podobne do siebie barwy – np. błękitna i zielona, lub biała i żółta – nie mogą ze sobą sąsiadować). Nie używa się dwóch odcieni tej samej barwy.

Janek Cios: Czy zamojska flaga spełnia te kryteria?

Marek Kwiecień: Spełnia. Szczególnie możemy dumni być z jej heraldycznego pochodzenia. Wyprowadzenie barw flagi Zamościa z barw herbu Zamościa. I znów odwołam się do wspomnień Jacka Skorupskiego, autora projektu flagi Zamościa.

/.../ „Godłem herbowym Zamościa od 1580 r., opisanym w przywileju lokacyjnym nadanym przez króla Stefana Batorego, jest „wyobrażenie św. Tomasza Apostoła z dzidą”. Wizerunek herbu Zamościa przez stulecia zawierał opisaną postać Św. Tomasza. Ale z czasem pojawiły się też inne elementy, w tym tarcza z herbem Zamojskich - Jelita, umieszczana zazwyczaj u stóp świętego. Barwne wizerunki herbu często znacznie różniły się między sobą. Różne były kolory szat świętego, różne też barwy pola tarczy. Gdy opracowywałem projekt flagi dyskutowano o nowym wizerunku herbu. Jedynym jego stałym elementem była tarcza z herbem Jelita: złote (żółte) kopie w czerwonym polu. Uznałem więc, że to z elementów tego herbu trzeba stworzyć flagę. Zestawienie barw żółto-czerwonych było już stosowane na flagach w 1995 r. Flag z dwoma pasami poziomymi w tych barwach używały Warszawa i Kłodzko. Zaproponowałem więc ukośny układ barw. Trójkąt przy drzewcu miał być w kolorze tarczy herbu Jelita – a więc czerwony, a trójkąt w części swobodnej – żółty, odpowiadający złotej barwie kopii. Dodatkowo – zaproponowany podział flagi powodował, że patrząc na jej główną stronę mógł symbolizować literę „Z” – jak Zamość. Na czerwonym trójkącie, w górnej części płata, umieściłem duże godło herbu Jelita. Były to trzy kopie skrzyżowane w charakterystyczny sposób. Na projekcie flagi ich wizerunek uprościłem uznając, że będzie czytelniejszy i łatwiejszy do wykonania.”

Janek Cios: Czytamy flagę Zamościa jako...

Marek Kwiecień: Flaga Zamościa to prostokątne weksylium o proporcji 5:8 i podział literą „Z” - jak Zamość. Przekątna dzieli lewoskośnie płachtę na dwa pola. Górne pole ma kolor czerwony, dolne żółty. W lewym górnym rogu znajduje się herb Jelita – znak rodowy Jana Zamoyskiego, założyciela Zamościa.

Janek Cios: ...i dbamy o flagę Zamościa jak o flagę państwową?

Marek Kwiecień: Powinno miasto Zamość 12 czerwca i 8 września na obiektach siedzib komórek organizacyjnych, jednostek nadzorowanych i kontrolowanych w Zamościu ekspozycje flagi miejskiej Zamościa. Z szacunkiem rozstawać się z tą zniszczoną. Czynimy to dobrze od dawna w Zamościu. Jest tylko jeden sposób – flagę należy spalić, ale... nie publicznie. Nie wyrzucać do śmietnika. Również flagi z papieru. Aby Zamościanom umożliwić w godny sposób pozbycia się zniszczonej flagi Rzeczypospolitej czy Zamościa od 2 maja 2012 roku w Zamojskim Ośrodku Informacji Historycznej i Turystycznej, Ratusz – Rynek Wielki 13 i Muzeum Zamojskim ul. Ormiańska 30 można ją wrzucić do skrzyni flagowej z napisem „USUWANIE FLAGI” – „FLAG DISPOSAL”. „Skrzynia flagowa” to oficjalna nazwa stosowana przez Polskie Towarzystwo Weksylologiczne.

Janek Cios: ...

Marek Kwiecień: i dodam. A historyczne flagi, takie jak z dumą podniesiona na maszt flaga Zamościa w Dniu Święta Wojska Polskiego, z szacunkiem przechowywane w muzeach czy salach tradycji.

Janek Cios: Bardzo dziękuję za rozmowę.
Foto: archiwum prywatne Marek Kwiecień

BŁĘDY W KSIĄŻCE „ATLAS FLAG”

W bieżącym roku nakładem wydawnictwa SBM Sp. z o.o. z Warszawy ukazała się książka Magdaleny Rutkowskiej „Atlas flag”. Edytorsko pięknie wydana publikacja w twardej oprawie. Niestety nie powinna się ukazać ponieważ zawiera bardzo dużą ilość błędów i może zrobić więcej złego niż dobrego. Już opis pierwszej flagi (Afganistanu) i jej rysunek to zbiór błędów.

Poniżej prezentuję wykaz błędów zawartych w tej publikacji. Nie będę zamieszczał błędnych rysunków flag, aby nie namieszać w głowach.

1. Afganistan – błędna data wprowadzenia: 19 sierpnia 2013r., a nie 19 kwietnia 2013r. Kolor zielony powinien być jaśniejszy. Informacje ze strony: <https://president.gov.af/en/flag/> (dostęp 01.12.2020r.)

Flaga Afganistanu

2. Albania – w ustawie podane są proporcje flagi 1:1,4, a nie 5:7 (choć to to samo). Informacje ze strony: https://web.archive.org/web/20160804012641/http://www.qbz.gov.al/botime/fletore_zyrtare/2002/PDF-2002/48-2002.pdf (dostęp 01.12.2020r.).

3. Algieria – błędny rysunek flagi, gwiazda jest lekko pochyłona w prawo, a nie prosto i jest bliżej koloru zielonego. Rysunek i opis symboliki na: https://www.marefa.org/رئاسية_الجمهورية (dostęp 01.12.2020r.).

Flaga Algierii

4. Andora – po środku żółtego pasa umieszczony jest herb Andory, a nie godło.

5. Angola – błędny rysunek flagi: brak trzech nitów na rękojeści maczety. Rysunek flagi umieszczono w konstytucji Angoli: <http://extwprlegs1.fao.org/docs/pdf/ang72591ENG.pdf> (dostęp 01.12.2020r.)

Flaga Angoli

6. Antigua i Barbuda - na fładze jest kolor fioletowy, a powinien być niebieski. Informacje ze strony: https://ab.gov.ag/detail_page.php?page=26 (dostęp 01.12.2020r.)

Flaga Antigui i Barbudy

7. Arabia Saudyjska – błędny rysunek flagi (inna rękojeść miecza) i opis. Powinno być: rękojeść miecza zawsze znajduje się od strony swobodnej płata na stronie głównej, a na odwrotnej rękojeść jest przy drzewcu. Jest: rękojeść miecza zawsze znajduje się od strony drzewca. Informacje ze strony: https://www.marefa.org/فلم:Flag_of_Saudi_Arabia.svg (dostęp 01.12.2020r.)

Flaga Arabii Saudyjskiej

8. Argentyna – flaga wprowadzona w 1861r., a nie 1961r. Informacja ze strony: <http://manuelbelgrano.gov.ar/bandera/> (dostęp 01.12.2020r.)

9. Białoruś – nie ma oficjalnej interpretacji symboliki flagi Białorusi. Istnieje tylko wystąpienie Aleksandra Łukaszenki i jego opis symboliki. Informacja ze strony:

http://president.gov.by/en/news_en/view/remarks-of-the-president-at-the-ceremony-to-inaugurate-the-state-flag-square-6448/ (dostęp 01.12.2020r.)

10. Chile – flaga nie została ustanowiona 1 października 1949r. Taka data nie występuje w historii tej flagi. Informacja ze strony: <http://simbolospatrios.cl/simbolos.html> (dostęp 01.12.2020r.)

11. Chorwacja – flaga ustanowiona 21 grudnia 1990r., a nie 22 grudnia 1990r. Informacja ze strony: <http://zeljko-heimer-fame.from.hr/descr/hr.html#hr> (dostęp 01.12.2020r.)

12. Cypr – ustanowiona 16 sierpnia 1960r., a zmodyfikowana 20 sierpnia 2006r., a nie ustanowiona 20 sierpnia 2006r. Zmiana z 2006r. polega na zwiększeniu i uwypukleniu konturów oraz zwiększeniu szczegółów liści drzewa oliwnego. Zmieniono również proporcje z 3:5 na 2:3. Autorka błędnie podaje proporcje 3:5. Informacje ze strony: http://www.mfa.gov.cy/mfa/Embassies/Embassy_Athens.nsf/DMLcy_gr/DMLcy_gr?Op=OpenDocument&print (dostęp 01.12.2020r.)

13. Czarnogóra – flaga wprowadzona 13 lipca 2004r., a nie 12 lipca 2004r. 12 lipca 2004r. opublikowano w Dzienniku Urzędowym Czarnogóry ustawę o symbolach państwowych i dniu państwowości, która weszła w życie w dniu następnym. Informacja ze strony: <http://www.sluzbenilist.me/pregleddokumenta/?id={214A927E-6076-4C51-A955-77D4DFA0E78E}> (dostęp 01.12.2020r.)

14. Dania – zbyt ciemny kolor czerwony. Informacja ze strony: <https://www.norden.org/en/information/danish-flag#:~:text=The%20national%20flag%20of%20Denmark,cross%20on%20a%20red%20background.> (dostęp 01.12.2020r.)

Flaga Danii

15. Demokratyczna Republika Konga – zbyt ciemny niebieski. Flaga o podanych barwach (z ciemnym niebieskim) była używana w latach 1966-1971. Informacja ze strony: <https://presidence.cd/uploads/files/5af308bdec9e1947e26657633ee95550.pdf> (dostęp 01.12.2020r.)

Flaga Demokratycznej Republiki Konga

16. Dominikana – uzyskała niepodległość w 1844r., a nie 1944. Flaga po raz pierwszy została użyta 27 lutego 1844r., a przyjęta została oficjalnie 6 listopada 1844r. wraz z ogłoszeniem Pierwszej Konstytucji Republiki. Informacja ze strony: http://www.embajadado-minica-na.nl/?page_id=2419 (dostęp 01.12.2020r.)

17. Estonia – flagę przyjęto 21 listopada 1918r. decyzją Rządu Tymczasowego, a nie 21 lutego tegoż roku. Po raz pierwszy oficjalnie została wyeksponowana 12 grudnia 1918r. o godz. 15.00 na wysokiej wieży Hermanna zamku Toompea w Tallinie. Informacja ze strony: <https://www.lipuselts.ee/sumboolika/eesti-lipp> (dostęp 01.12.2020r.)

18. Filipiny – flagę, o zbliżonym do obecnego wyglądzie, po raz pierwszy użyto podczas bitwy z wojskami hiszpańskimi w Alapan 28 maja 1898 roku, a oficjalnie została zaprezentowana 12 czerwca 1898 roku po ogłoszeniu niepodległości, a nie 19 maja 1898r. Informacja ze strony: <http://malacanang.gov.ph/history-of-the-philippine-flag/> (dostęp 01.12.2020r.)

19. Francja – jaśniejszy niebieski. Informacja ze strony: <https://www.code-couleur.com/drapeaux/france.html> (dostęp 01.12.2020r.)

Flaga Francji

20. Gabon – jaśniejsze barwy na fładze, szczególnie niebieski i żółty. Informacja ze strony: <https://presidence.ga/symboles-nationaux/> (dostęp 01.12.2020r.)

Flaga Gabonu

21. Grecja – jaśniejszy kolor niebieski. W książce zamieszczono flagę używaną w latach 1970-1975 przez juntę wojskową w Grecji. Informacja ze strony: <https://www.greeka.com/greece-history/flags/> (dostęp 01.12.2020r.)

22. Gwatemala – inny odcień niebieskiego. Informacja ze strony: <https://aprende.guatemala.com/cultura-guatemalteca/civismo/la-bandera-simbolo-patrio-de-guatemala/> (dostęp 01.12.2020r.)

Flaga Gwatemali

23. Haiti – proporcje flagi to 3:5, a nie 2:3. Informacja ze strony: https://www.ecured.cu/Bandera_de_Hait%C3%AD (dostęp 01.12.2020r.)

24. Honduras – inny odcień niebieskiego. Informacja ze strony: <https://presidencia.gob.hn/index.php/honduras/bandera-nacional> (dostęp 01.12.2020r.)

Flaga Hondurasu

25. Irak – flaga obowiązuje od 22 stycznia 2008r., a nie 5 lutego 2008r. Informacja ze strony: <https://www.yaqar.com/iraq> (dostęp 01.12.2020r.)

26. Korea Południowa – obecna kolorystyka flagi została wprowadzona 25 października 1997r., a nie 10 maja 2011r. Na rysunku flaga ze zbyt ciemnymi barwami czerwoną i niebieską. W takiej kolorystyce nigdy nie była używana. Informacja ze strony:

<https://theme.archives.go.kr//next/com-mon/viewEbook.do?singleData=N&archiveEventId=0028403549#25> (dostęp 01.12.2020r.).

Flaga Korei Południowej

Flaga Maroka

31. Mauretania – błędny rysunek flagi. Zamieszczono nieprzyjęty projekt. Informacja ze strony: <https://www.aljazeera.net/news/arabic/2017/11/28/ل-ف-ت-ح-ت-ا-ي-ن-ا-ت-ي-ر-وم> (dostęp 01.12.2020r.).

Flaga Mauretanii

27. Kuwejt – proporcje flagi to 1:2, a nie 2:3. Informacja ze strony:

<https://www.marefa.org/ت-ي-و-ك-ل-ا-م-ل-ع> (dostęp 01.12.2020r.).

28. Lesotho – nieco jaśniejszy odcień niebieskiego. Informacja ze strony:

<https://www.britannica.com/topic/flag-of-Lesotho> (dostęp 01.12.2020r.).

Flaga Lesotho

29. Luksemburg – flaga może występować w dwóch proporcjach, 5:3 i 2:1, a nie tylko 3:5. Informacja ze strony:

<http://legilux.public.lu/eli/etat/leg/tc/1993/09/16/n1/jo> (dostęp 01.12.2020r.).

30. Maroko – większa gwiazda na fładze i przeploty między ramionami (pentagram przeplatany), czego nie widać na załączonym rysunku. Informacja ze strony:

<https://www.marefa.org/ب-غ-م-ل-ا-م-ل-ع> (dostęp 01.12.2020r.).

32. Nauru – jaśniejszy odcień niebieskiego. Informacja ze strony:

<http://www.naurugov.nr/about-nauru/nauru-ans-stories/the-nauruan-flag.aspx> (dostęp 01.12.2020r.).

Flaga Nauru

33. Niger – inny odcień pomarańczowego. Informacja ze strony:

<https://www.presidence.ne/les-symboles> (dostęp 01.12.2020r.).

Flaga Nigru

34. Nikaragua – inny odcień niebieskiego. Informacja ze strony:

<http://www.pgr.gob.ni/index.php/54-noticias/1794-14-de-julio-dia-de-la-bandera-nacional> (dostęp 01.12.2020r.).

Flaga Nikaragui

35. Oman – flaga w obecnym kształcie obowiązuje od 22 maja 2004r., a nie 28 listopada 1995r. Informacja ze strony:

<https://fm.gov.om/about-oman-ar/state-ar/flag-emblem-and-national-anthem-ar/?lang=ar> (dostęp 01.12.2020r.).

36. Polska – proporcje flagi to 5:8, a nie 2:3. Całkowicie błędna symbolika. Polska flaga jest flagą heraldyczną i jej barwy wywodzą się z herbu Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Herb ten to tarcza czteropolowa dzielona w krzyż, na której, na czerwonych polach umieszczono naprzemiennie dwa orły w koronie (godło Królestwa Polskiego) i Pogoń (godło Wielkiego Księstwa Litewskiego).

Współczesna rekonstrukcja herbu Rzeczypospolitej Obojga Narodów według „Kroniki polskiej Marcina Bielskiego” z 1597r.

37. Salwador – flaga została ustanowiona 17 maja 1912r., a nie 15 listopada 1912r. Flaga po raz pierwszy została uroczystie podniesiona na trybunie prezydenckiej na Polu Marsowym (Campo de Marte) w San Salvador. Oficjalne rozmiary flagi to 3,25 metra długości na 1,89 metra szerokości. Każdy pasek ma 0,63 metra szerokości. Jest to Bandera Magna. Według tego wzoru można wykonywać flagi w innych rozmiarach, ale tych proporcjach czyli 325:189. Proporcji 4:7 nie używa się. Flaga ma nieco jaśniejszy odcień niebieskiego. Informacja ze strony:

<https://www.presidencia.gob.sv/simbolos-patrios/> (dostęp 01.12.2020r.).

Flaga Salwadoru

38. Szwecja – jaśniejsze kolory na fładze. Informacja ze strony:

<https://riksarkivet.se/sveriges-flagga> (dostęp 01.12.2020r.).

Flaga Szwecji

Flaga Urugwaju

39. Trinidad i Tobago – flaga wprowadzona 31 sierpnia 1962r., a nie 31 sierpnia 1961r. Informacja ze strony: <http://www.ttconnect.gov.tt/> (dostęp 01.12. 2020r.).

40. Turcja – inny odcień czerwieni. Informacja ze strony: <https://tccb.gov.tr/cumhurbaskanligi/resmi-simgeler/bayrak/> (dostęp 01.12.2020r.).

Flaga Turcji

41. Ukraina – inne odcienie niebieskiego i żółtego. Informacja ze strony: <https://old.uinp.gov.ua/publication/derzhavnii-prapor-ukraini> (dostęp 01.12.2020r.).

Flaga Ukrainy

42. Urugwaj – jaśniejsze niebieskie pasy. Informacja ze strony: <http://embajadadeluruguay.com.ar/pabellonnacional> (dostęp 01.12.2020r.).

43. Wenezuela – obecna flaga obowiązuje od 9 marca 2006r., gdy dodano ósmą gwiazdę, a nie od 7 marca 2006r. Informacja ze strony: <https://www.significados.com/bandera-de-venezuela/> (dostęp 01.12.2020r.).

44. Wybrzeże Kości Słoniowej – flaga obowiązuje od 3 grudnia 1959r., a nie 3 lipca 1962r. Informacja ze strony: https://www.fonctionpublique.gouv.ci/assets/rubriques/_documentation/5_Symboles_Republique_CI2018.pdf (dostęp 01.12.2020r.).

45. Wyspy Świętego Tomasza i Księżęca – mniejszy trójkąt na fładze. Informacja ze strony: <https://www.britannica.com/topic/flag-of-Sao-Tome-and-Principe> (dostęp 01.12. 2020r.).

Flaga Wysp Świętego Tomasza i Księżęcej

Niezrozumiałą niekonsekwencją jest umieszczenie 30 i godeł państw przy 149 flagach opisanych w książce. Albo wszystkie herby i godła albo żadnego. Poza tym przedstawiono górną część herbu Chorwacji, złe godło Iranu oraz Krzyż Jerzego (odznaczenie ustanowione przez Jerzego VI) znajdujący się zarówno na fładze jak i w herbie Malty.

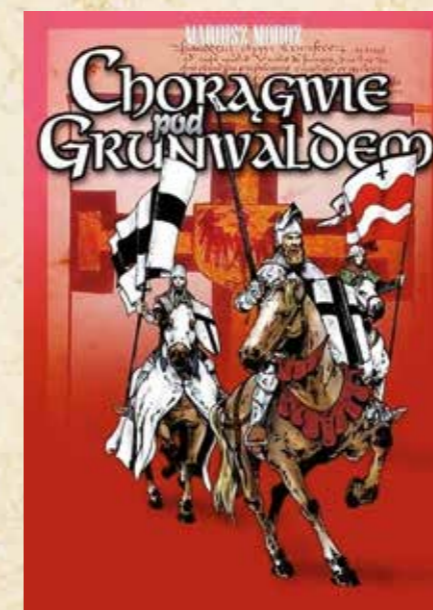
Podsumowując. Nie polecamy. Choćby tylko i wyłącznie za błędy popełnione przy opisie polskiej flagi.

Krzysztof Jasiński

NOWOŚCI WYDAWNICZE

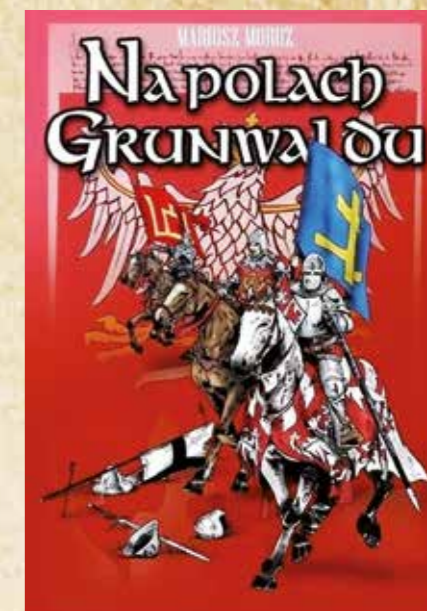

W numerze 3(15) 2020 magazynu „Polska Brojna Historia” znajduje się artykuł Jarosława Pycha „Wrześnie orły w obronie stolicy”. W innych artykułach znajdują się ilustracje różnego typu weksyliów, np. zdjęcia z uroczystości wręczenia sztandaru 1 Samodzielnej Brygadzie Spadochronowej, płat sztandaru nieznanego oddziału Wojska Polskiego z 1807r., polską flagę na obrazie Zdzisława Jasińskiego „Warszawo naprzód” czy banderę na ORP „Grom”.

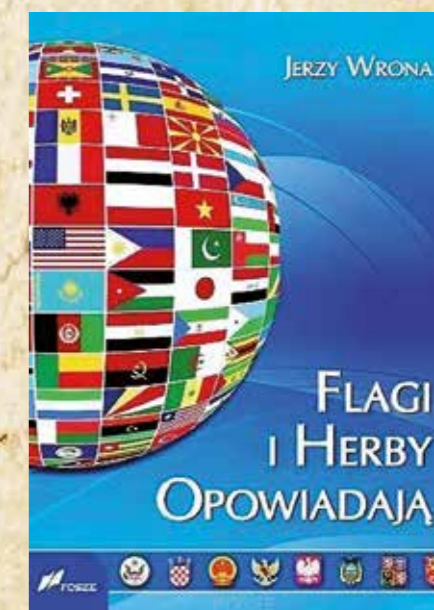
Mariusz Moroz, Chorągwie pod Grunwaldem, Wydawnictwo Kameleon, Radom 2020. Wydanie pierwsze.

Autor w formie komiksu przedstawia chorągwie Zakonu Szpitala Najświętszej Maryi Panny Domu Niemieckiego w Jerozolimie oraz Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego.

Mariusz Moroz, Na polach Grunwaldu, Wydawnictwo Kameleon, Radom 2020. Wydanie pierwsze.

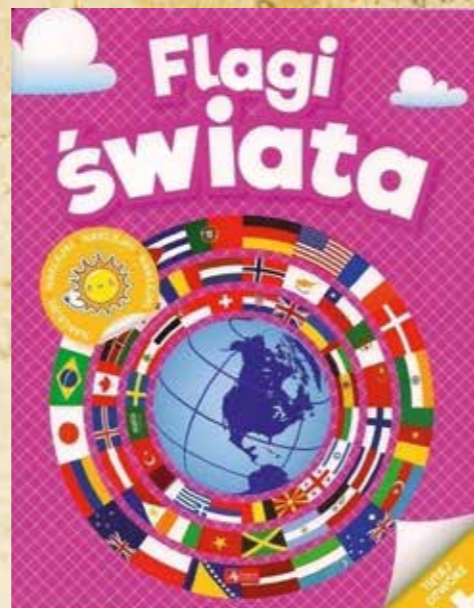
Autor w formie komiksu przedstawia przygotowania i przebieg bitwy pod Grunwaldem w dniu 15 lipca 1410r.

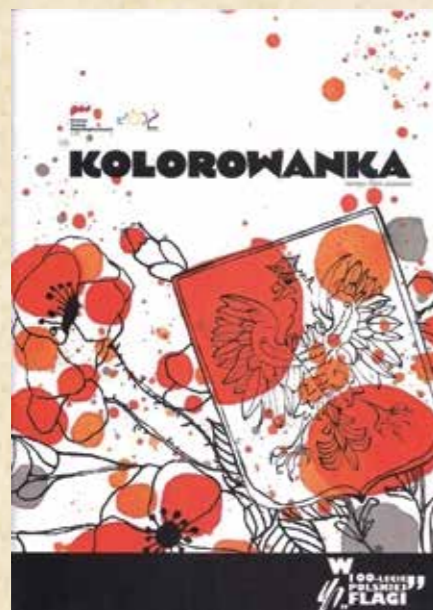
Jerzy Wrona, Flagi i herby opowiadają, Wygląd oraz symbolika flag i herbów państw współczesnego świata, Wydawnictwo Oświatowe FOSZE, Rzeszów 2020. Wydanie pierwsze.

Kamila Lutek-Urbaniak, W 100-lecie polskiej flagi, The Hundredth Anniversary of the Adoption of the Polish Flag, opracowanie graficzne Edyta Łaszkiwicz, Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi. Katalog wystawy otwartej 14 sierpnia 2019r. w Porcie Lotniczym Łódź przy ulicy Generała Stanisława Maczka 35.

Iwona Czarkowska, Flagi świata, Wydawnictwo Dragon sp. z o.o., Bielsko-Biała 2020. Książeczka zawiera 30 nalepek ze stylizowanymi flagami.

Kolorowanka, W 100-lecie polskiej flagi, ilustracje: Edyta Łaszkiwicz, Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi. Książeczka wydana na wystawę otwartą 14 sierpnia 2019r. w Porcie Lotniczym Łódź przy ulicy Generała Stanisława Maczka 35.

Państwa i flagi, gra edukacyjna dla dzieci w wieku 6-9 lat z serii Mistrz Wiedzy, autorki: Justyna Kieczmer i Monika Rutkowska-Leśniewska, opracowanie graficzne: Iwona Murawska i Magdalena Szafran, Wydawnictwo TREFL S.A., Gdynia 2020.

FLAZIKA

CIEKAWOSTKI WEKSYLOLOGICZNE

MURAL MAUPALA

W dniu 30 września 2017r. Mauro Pallotta, znany pod pseudonimem Maupal, zakończył prace nad murałem, który znajduje się w Poznaniu przy ulicy Nowowiejskiego. Mural przedstawia kobietę, która zszywa polską flagę. Według niektórych rozszywa.

Maupal od kilku lat komentuje aktualne kwestie społeczno-polityczne tworząc murale. Największą sławę przyniosły artyście obrazy z wizerunkiem papieża Franciszka. Pierwszy portret, namalowany i na-klejony na jednym z murów w Rzymie w 2014 roku, przedstawia papieża lecącego w pozie Supermana.

Wizyta Mauro Pallotty stała się pre-tekstem do zorganizowania spaceru szlakiem murali Starego Miasta w Poznaniu, które poprowadziła Anna Adamowicz, jedna z organizatorek festiwalu murali Outer Spaces. Spacer zakończył się spotkaniem z Mauro Pallottą w Fundacji Malta, gdzie można było skonfrontować swoje odczucia względem muralu wspólnie z artystą.

– To moja największa praca w życiu. Cieszę się, że mogłem ją zrealizować tu, w Poznaniu. To miasto wyjątkowe

na kultu-ralnej mapie Polski, bardzo otwarte i różno-rodne. Nadałem pracy tytuł "The Thin Wi-re". Lina, którą kobieta zszywa rozdartą flagę jest bardzo cienka, może się w każdej chwili zerwać. Trzeba wiele energii i deter-minacji, ale też wrażliwości, by udało się połączyć to, co dziś podzielone. Wierzę, że właśnie dzięki sile kobiet to jest możliwe. Dostrzegam wiele analogii między Wło-chami a Polską, sytuacja kobiet jest dla mnie bardzo ważna. Wiele osób pytało mnie, dlaczego czerwona część flagi dominuje na muralu. Chciałem nadać jej jeszcze jedno znaczenie. Dzięki temu zabiegowi przypo-mina kurtnę teatralną. Wiele się za nią kryje, a co dokładnie, to już zostawiam Pań-stwu do interpretacji – Mauro Pallotta .

Krzykaro

